

การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

อริวัฒน์ สันติเพชร*, กรุณา แดงสุวรรณ**

* นักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล และ 2) เปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2564 ที่มีวิทยฐานะเป็นครู ค.ศ.1 ปีขึ้นไป จำนวน 222 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร รองลงมา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร และด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ตามลำดับ 2) ครูที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล มีคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตรอิสลาม, ผู้บริหารสถานศึกษา

*Administration of Islamic Studies Curriculum of School administrators, Satun Province
under the Secondary Educational Service Area Office, Songkhla, Satun*

Atiwat Santipeth* , Karuna Daengsuwan**

*Student Master of Education in Educational Administration, Songkhla Rajabhat University

** Assistant Professor, Ph.D. Department of Teacher Profession, Faculty of Educational Administration,
Songkhla Rajabhat University.

Abstract

This study was objectives to 1) study the administration of Islamic studies curriculum of school administrators of in Satun Province under the Songkhla Satun Secondary Education Service Area Office. 2) compare the administrations of Islamic studies of school administrators of in Satun Province under Songkhla Satun Secondary Education Service Area Office, classified by age, work experience, position and school size. The sample group used in this research was 222 teachers from secondary schools in Satun Province under the Songkhla Secondary Educational Service Area Office, Satun, Academic Year 2021, with academic standing as a K1 teacher (practitioner level) for 1 year or more.

The results were found that 1) the teachers' opinions in both overall and each aspect towards the administration of Islamic studies curriculum of administrators of educational institutions was in a high level of agreement. Such as was curriculum administration, followed by curriculum planning, inservice/supervision/monitoring/curriculum evaluation and preparation for curriculum management, respectively. 2) Teachers with different ages and work experiences, there were no different opinions on the administration of Islamic studies courses. As for teachers of different positions, their opinions on the administration of Islamic studies curriculum were significantly different at the .05. Moreover, the teachers in secondary schools in Satun, the opinions on the administration of Islamic studies curriculum of administrators of educational institutions classified by school size, were significantly different at the .001.

Keywords: The Administration of Islamic Studies Curriculum, School Administrators

บทนำ

กระบวนการบริหารหลักสูตร จัดได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการบริหารหลักสูตรจะประกอบไปด้วย 7 ภารกิจ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา ดังนั้นกระบวนการบริหารหลักสูตรจึงมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าสถานศึกษามีการจัดการศึกษาอย่างไร และจะต้องมีกระบวนการบริหารหลักสูตรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2557)

การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา จึงมีความสำคัญในแง่ของการมุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ อันได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งหลักสูตรอิสลามศึกษา ยังมีการกำหนดสมรรถนะเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน คือ ความสามารถในการอ่านอัล-กรุอาน ซึ่งเป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่านอัล-กรุอาน ตามหลักการอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้อิสลาม เพื่อการพัฒนาตนเองด้านการยึดมั่นศรัทธาการปฏิบัติศาสนกิจ การมีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 6)

สำหรับในจังหวัดสตูล สถานศึกษาของมัธยมศึกษาของจังหวัดสตูลได้นำหลักสูตรอิสลามศึกษามาใช้สำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อประโยชน์สูงสุดในการผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการเป็นพลเมือง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามอัตลักษณ์ของอิสลาม พร้อมๆ ไปด้วยการพัฒนาทางด้านวิชาการ ซึ่งตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, (2551) กล่าวถึงกระบวนการบริหารหลักสูตร 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การดำเนินการบริหารหลักสูตรการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยที่การจัดการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถานศึกษาในจังหวัดสตูล โดยภาพรวม มีการเตรียมความพร้อม การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และยังประสบปัญหาหลักสูตรที่สอนยังไม่เหมาะสมกับเนื้อหาของหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบัน การบริหารหลักสูตรมีเวลาไม่พอกับเนื้อหาของหลักสูตรอิสลามศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ การดำเนินการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน และการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรจากสถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามีน้อยจริยธรรม (มูฮัมหมัดรียานี บากา, 2554; อิสมาแอล หลีเส็น, 2557; ลูกมาน หนูยาหมาด, 2557) ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยการบริหารหลักสูตรอิสลามของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้กำหนด

นโยบาย การวางแผน และการกำหนดแนวทางในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหาร หลักสูตรด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร และแนวทางในวิธีการบริหารหลักสูตรอิสลาม ศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สามารถนำข้อมูลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมการใช้หลักสูตร อิสลามศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และ ขนาดของสถานศึกษา

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มูอัมมัดนาเซ สามะ (2551) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอน อิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผน การสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัด และประเมินผล อยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอน อิสลามศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางของหลักสูตร ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มี เพศและวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีตำแหน่งการปฏิบัติ หน้าที่ ต่างกันมีทัศนคติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสองหลักสูตร พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลายและทันสมัย

ฉวีวรรณ มุลตะกร (2553) ได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยการสอบถามข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2551 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนใน โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

พิพัฒน์ แนนอุดร (2557) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า บุคลากรของสถานศึกษาที่มีสถานภาพและปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทองทิพย์ มนตรี (2558) ได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการปรับปรุงพัฒนา (Action) อยู่ในระดับ ปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันตามสถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีสถานภาพต่างกันผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามประสบการณ์โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้ สถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ตามลำดับ

อับดุลซอมัด เล็งฮะ (2559) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารหลักสูตร

อิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ครูอิสลามศึกษาที่แตกต่างกันด้านวุฒิการศึกษาสายสามัญ สายอิสลามศึกษา ประสบการณ์การสอน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาที่สังกัดมีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนไม่แตกต่างกัน และปัญหา ความต้องการ และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส พบว่า ต้องการให้แก้ไขปัญหเกี่ยวกับด้านงบประมาณมากที่สุด โดยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณให้มีความเพียงพอ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 โรงเรียน รวมประชากรจำนวน 522 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2564 ที่มีวิทยฐานะเป็นครู ค.ศ.1 ขึ้นไป จำนวน 222 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) แล้วสุ่มสถานศึกษาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา แล้วสุ่มครูโดยสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา ลักษณะ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร

3. การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ศึกษาศาสตร์ จากวารสาร ตำรา บทความทางวิชาการ ผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถานศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อ

กำหนดตัวแปรและนิยามศัพท์เฉพาะ และสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อขอคำแนะนำตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับขอบข่าย และเนื้อหาที่กำหนด นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67-1.00 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อปรับแก้ไขครั้งสุดท้าย แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ทางสถิติโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล ทางสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบเอฟ (F-test) และค่า One-Way ANOVA เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's least significant difference ; LSD)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 45 ปี มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี ตำแหน่งเป็นครู ค.ศ.2 และปฏิบัติหน้าที่สอนอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลางเป็นส่วนใหญ่

2. การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร และด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า

3.1 ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

3.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

3.3 ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา โดยภาพรวม และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร พบว่า ครูตำแหน่ง ค.ศ.1 กับ ครูตำแหน่ง ค.ศ.2 มีความคิดเห็นว่าการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา โดยภาพรวม ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล แสดงให้เห็นว่า ครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อเรียงระดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร รองลงมา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร และด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ตามลำดับ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ให้ความสำคัญกับ

กระบวนการการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร และการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หลักสูตร และผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงว่า ผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล มีความเข้าใจในบริบท จังหวัดสตูลดีว่า เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายทั้งภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดสตูลนับถือศาสนาอิสลาม จึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องตระหนักและดำเนินการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียน ผู้บริหารมีการจัดการศึกษาที่ตอบสนอง ความต้องการของชุมชน ชุมชนให้การยอมรับและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เมื่อพิจารณารายด้าน มีประเด็นข้อค้นพบที่สำคัญ ๆ ที่ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการแรกที่สำคัญของสถานศึกษาที่จะดำเนินการเตรียมความพร้อม ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การดำเนินใช้หลักสูตรเป็นไปด้วยความราบรื่นและส่งผลกระทบต่องานบริหารน้อยที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดสตูลมีการจัดเตรียมทั้งด้านเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และที่สำคัญมีการเตรียมครูให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษามีการคิด วิเคราะห์หาแนวทางที่หลากหลาย ลำดับขั้นตอนการทำงาน ก่อนดำเนินงานจริง โดยการเลือกวิธีที่เหมาะสม ดีที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามศักยภาพ

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

ผู้บริหารได้สร้างบทบาทการเป็นผู้นำในการใช้หลักสูตร ด้วยการดำเนินงานต่าง ๆ ตามแผนการที่วางไว้ เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จะต้องให้ประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษา มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมิน ผลหลักสูตร

ผู้บริหารมีการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในด้านนี้ ด้วยการวางแผนงาน นิเทศที่ชัดเจน มีแผนงาน โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง มีการจัดให้มีการรายงานสรุปและรายงานผล การนิเทศ ตลอดจนการมีการสรุปผลการประเมิน และนำผลประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาครูผู้สอน ในการจัดการเรียน การสอนอิสลามศึกษาต่อไป

สำหรับความคิดเห็นของครูที่มีตำแหน่งต่างกัน ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะครูตำแหน่ง ค.ศ.1 และครูตำแหน่ง ค.ศ. 2 มีการรับรู้การดำเนินการด้านหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยครูตำแหน่ง ค.ศ. 2 เป็นครูที่ใกล้ชิดกับผู้บริหาร เพราะมีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษายาวนานกว่าครูในตำแหน่ง ค.ศ. 1 จึงทำให้ครูตำแหน่ง ค.ศ. 2 รับรู้ และเข้าใจถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาและบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งมาตรฐานวิชาชีพของครูในตำแหน่งที่แตกต่างกันจะมีระดับความเข้มข้นในการปฏิบัติที่ต่างกัน จึงทำให้ทัศนคติในการบริหารหลักสูตรแตกต่างกัน

ขนาดสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จะมีระบบโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ครูกับผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ค่อยได้มีโอกาสพบปะกันบ่อยนัก ส่วนใหญ่แล้วผู้บริหารใช้วิธีการสั่งการผ่านหัวหน้ากลุ่มงาน หรือหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ประกอบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนครูที่แตกต่างกับสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กกว่า จึงเป็นผลทำให้การรับรู้ การเข้าใจในแนวคิด วิธีการจัดการด้านหลักสูตรของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาไม่เป็นไปตามแนวทางที่ควรจะเป็น อีกทั้งสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันนั้นจะมีความพร้อมของบุคลากรที่ต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กครูมักได้รับมอบหมายภาระงานมากกว่าครูที่สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่กว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มักเป็นสถานศึกษาแกนนำในการนำหลักสูตรต่าง ๆ มาใช้มีงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาครูให้มีความเข้าใจต่อหลักสูตร จึงเห็นได้ว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมในการบริหารหลักสูตรมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก

ทั้งนี้ครูมีการรับรู้และเข้าใจการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเหมือน ๆ กัน เพราะการดำเนินการด้านหลักสูตรเป็นมาตรฐานทางวิชาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนต้องปฏิบัติ ครูทุกคนต้องทำการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร มีการวิเคราะห์หลักสูตร ทำให้เข้าใจเป้าหมายของหลักสูตร มีการใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอน และมีการรายงานสรุปผลการใช้หลักสูตรเป็นประจำ จึงทำให้อายุและประสบการณ์การทำงานไม่ส่งผลต่อรับรู้และการบริหารหลักสูตรการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับผลการวิจัยการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผู้วิจัยเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1.1 การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร และด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ให้ความสำคัญกับกระบวนการการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถานศึกษา มีความเข้าใจในบริบทจังหวัดสตูลดีว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายทั้งภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดสตูลนับถือศาสนาอิสลาม จึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องตระหนักและดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียน ผู้บริหารมีการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน

1.1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาทราบและผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา มีระดับการบริหารอยู่ในอันดับน้อย ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาทราบ โดยมีการสำรวจข้อมูลความต้องการของชุมชนต่อหลักสูตรอิสลามศึกษาอย่างรอบด้าน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความพร้อมในการบริหารหลักสูตร

1.1.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอิสลามศึกษาควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้และปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการจัดการประชุมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและปัญหาต่างๆ ก่อนเปิดภาคเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูอิสลามศึกษาด้านการวิเคราะห์หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มีระดับการบริหารอยู่ในอันดับน้อย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอิสลามศึกษาควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้และปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการจัดการประชุมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและปัญหาต่างๆ ก่อนเปิดภาคเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูอิสลามศึกษาด้านการวิเคราะห์หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้

1.1.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำชับให้ครูอิสลามศึกษาจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีการอำนวยความสะดวกแก่ครูในการดำเนินการด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำชับให้ครูอิสลามศึกษา มีการประเมินการจัดการเรียนการสอนและประเมินผู้เรียน มีระดับการบริหารอยู่ในอันดับน้อย ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำชับให้ครูอิสลามศึกษาจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีการอำนวยความสะดวกแก่ครูในการดำเนินการด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนควรมีการกำชับให้ครูอิสลามศึกษา มีการประเมินการจัดการเรียนการสอนและประเมินผู้เรียน เพื่อเป็น

ตรวจสอบการดำเนินการบริหารหลักสูตรให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการบริหารหลักสูตรที่ทางสถานศึกษาได้ตั้งเป้าไว้

1.1.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร จากการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดให้มีเครื่องมือประกอบการนิเทศ และเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย รวมทั้งจัดให้มีการรายงานผลการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงการนิเทศกำกับดูแลให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีระดับการบริหารอยู่ในอันดับน้อย ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดให้มีเครื่องมือประกอบการนิเทศ และเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย รวมทั้งจัดให้มีการรายงานผลการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงการนิเทศกำกับดูแลให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้ได้รูปแบบการนิเทศ การกำกับ ติดตามและการประเมินผลที่ตรงตามหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2 ครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นหรือรับรู้การบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารแตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรจัดระบบการสื่อสารในองค์กรให้ทุกคน ครูทุกตำแหน่งมีการรับรู้ มีความเข้าใจในการบริหารหลักสูตรที่เหมือน ๆ กัน อาจมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจก่อนทำการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร มีการจัดระบบการนิเทศ กำกับติดตามผลการใช้หลักสูตร อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกด้าน

1.3 ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้และเข้าใจการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารแตกต่างกันในทุกๆด้าน โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษที่มีระบบโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ครูกับผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ค่อยได้มีโอกาสพบปะกันบ่อยนัก จึงเป็นผลทำให้การรับรู้ การเข้าใจในแนวคิด วิธีการจัดการด้านหลักสูตรของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาไม่เป็นไปตามแนวทางที่ควรจะเป็น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพยายามสร้างความใกล้ชิดกับครูในสถานศึกษาทุกคน มีกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร อาจเพิ่มโครงสร้างองค์กรแบบราบ (Flat organizational structure) ให้มากขึ้น จะทำให้ทุกคนในองค์กรมีความใกล้ชิด มีการรับรู้ในภารกิจกันอย่างครบถ้วน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก จะต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในการที่จะสร้างความโดดเด่น เพื่อยกระดับงานพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
2. ควรศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
3. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งในการศึกษารั้งต่อไปอาจใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2557. แนวทางการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา. กรุงเทพฯ. กรมวิชาการ.
- ฉวีวรรณ มูลตะกร. 2553. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 ปีการศึกษา 2551. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ทองทิพย์ มนตรี. 2558. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พิพัฒน์ เน้นอุดร. 2557. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มุhammad รุยานี บากา. 2544. การวิเคราะห์ความเป็นหนึ่งเดียวของอัลลอฮ์ในซูเราะฮ์ อัล- อิคลาศ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- มุฮัมมัดนาเซ สามะ. 2551. สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตรจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ลูกมาน หนูยาหมาด. 2556. ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน1 อำเภอ 1 โรงเรียนในผืนจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อิสมาแอล หลีเส็น. 2557. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี.
- อับลุดซอมัด เล็งฮะ. 2559. การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตร- มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. 1970. Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-610.

